

prvi je naglašen ostro, a akut óna dolga slovka, ktere drugi samoglasnik je ostro naglašen, torej je $\tilde{o} = \acute{o}o$, $\tilde{a} = \acute{a}a$, $\tilde{\eta} = \acute{\eta}\eta$ itd., a $\acute{a} = \acute{a}a$, $\acute{\eta} = \acute{\eta}\eta$, $\acute{o} = \acute{o}o$ itd.; in 2) tudi Srbje in sáj nekteri Hrvatje rabijo akut za slovke zategnjeno dolge, a cirkumfleks za predtegnjeno-dolge (po imenu pak ima Vuk v srbskem rečniku to akcentuacijo) na priliko dúša, vráta, vrábac itd., glád, súnce, grád, gûžva, gôst itd. Tudi je treba pametiti, da je pri nas postalo státi iz stojáti, báti (se) iz bojáti, a pás iz pójas. K temu imam še dodati, da odprti e in odprti o po mojem mnénju v slovenskem ní nikoli dolg, ampak da je časih lé ostro ali kratko naglašen, da torej ne veljá pisava kôsa, zêmlja, môgla (morem), rêbro itd., temuč da je treba pisati kòsa, zèmlja, mògla, rèbro itd. Dozdaj sem našel samo tri beséde v hrvaškem, ki imajo namesti slov. odprtega o ali e zategnjeno-dolgi naglas: vójska, óvca in vréme (= vrijeme). To napomenivši še dostavljamo, da nektera sklonila ménjajo naglas v korenu ali osnovi (menda so bila ta sklonila izprva dolga, kakor so še zdaj sáj déloma v hrvaškem in češkem). Naj sledí zdaj za primer nekaj beséd, kako bi se sklanjale po predloženi akcentuaciji: 1) jèlen, 2) jeléna, 3) jelénu, 4) jeléna, 5) jelénu, 6) jelénom; mn. 1) jeléni, 2) jelénov, 3) jelénom, 4) jeléne, 5) jelênih, 6) jelêni; 1) klobúk 2) -úka itd.; 5) klobûci; v mn. 5) klobûcih, 6) klobûci; 1) mesár 2) -árja itd. v mn. 5) mesârijih, 6) mesârji; 1) grôb, 2) grôba, 3) grôbu, 5) grôbu, 6) grôbom; mn. 1) grôbi, 2) grôbov ali grobóv, 3) grôbom, 5) grôbih ali grobéh, 6) grobmí; 1) tát-, 2) tatû, 3) tátu, 5) tátu, 6) tátom; mn. 1) tatjê, tatôvi, 2) tatón, 3) tatêm, tatôvom, 4) tatí, tatôve, 5) tatéh, tatôvih, 6) tatmí, tatôvi; 1) prosô, 2) prosâ itd., mn. 1) prósa, 2) prós itd., 1) sêlo, 2) sêla itd.; mn. 1) sêla, 2) sêl, 5) sêlih itd.; 1) kopíto, 2) -íta itd.; v mn. 1) kopîta, 2) kopît itd.; 1) síto itd.; mn. 1) sîta itd.; 1) čêlo, 2) čêla itd., mn. 1) čêla, 2) čêl itd.; 1) ôkno, 2) ôkna itd.; dvoj. 1) ôkni, 2) ôken itd., mn. 1) ôkna, 2) ôken itd.; 1) dúša, 2) dúše, 3) dúši, 4) dúšo, 5) dúši, 6) dúšo (o postal iz $\epsilon\iota\kappa$); mn. 1) dúše, 2) dúš, 3) dúšam itd.; 1) gòra -2) gòre gorê, 3) gòri, 4) gorô, 5) gòri, 6) goró (o = $\alpha\iota\kappa$); mn. 1) gòre, gorê, 2) gór, gorá, 3) gòram, gorâm, 4) gorê, 5) gòrah, gorâh, 6) gòrami, gorâmi, a dvoj. 3) in 6) gòrama, gorâma; 1) pámet, 2) pámeti, 6) pámetjo; 1) klôp, 2) klopî, 3) klópi, 5) klópi, 6) klopjô (pod klôpjo); mn. 1) klopî, 2) klopí, 3) klopêm, 5) klopéh, 6) klopím; 1) pêč, 2) pečî, 3) in 5) pêči, 6) pečjó itd. Dat. in instr. dvoj. ujemlje se sploh v naglasu z dativ. množ. (razun na pr. gorâma, gorâm). Tudi moram tukaj omeniti, da imajo tudi nekteri predlogi upljiva na naglas; zobê, v zôbe; očî, v ôči, nočí, do nôči, vodô, na vôdo, pomôč, na pômoč, gorô, na gôro; rokê, v (na) rôke; uhô, v ûho, nogê, v nôge, glavô, na glâvo, vrtà, do vrta, nebâ, do nêba, pestí, v pêsti (acc.), tatê, po tâte, vodê, brez vòde, lasê, v lâše, senâ, do sêna, do pôlti, gradû, do grâda, okô, v ôko itd. — Iz navedenih izgledov se vidi, da ima upljiva na naglas v deblu sklonilo v I. sklanji lok. ih in instr. i (nom. stolárji, lok. stolârijih, instr. stolârji), v II. sklanji pa o v instr. (lîpa instr. lîpo) in sploh izlizano sklonilo družega padeža mn. (starosl. τ ali μ) pri možkih in srednjih imenih (kôza, kóz, lâs, lás, môž, móž, lônec, lônec, kônj, kónj, kôža, kôž, lîpa, lîp itd.), nadalje da pri srednjih imenih v mn. in dvoj. naglas na deblo pada s sklonila (kolô, mn. kôla) in se tudi ménja, nazadnje da nekteri predlogi naglas iz sklonila nazaj vlečejo na deblo. Želeti bi bilo, da to stvar točno preiščejo možje, ki imajo priliko več občiti s slovenskim narodom, kakor jaz. Jaz sem to reč le hotel sprožiti. (Dal. prih.)

Slovensko slovstvo.

* *Stovenska Talija*, zbirka dramatiških del in iger. Na svetlo daje dramatiško društvo v Ljubljani.

Ravnokar prišla sta na svetlo vezek 2., ki obsega igri „Ultra“ in „Na mostu“, obe iz českega poslovenjeni, tedaj izvirno slovanski in vezek 3., ki obsega po Raupachu poslovenjeno igro: „Mlinar in njego va hči.“ Oblika je enaka „Cvetju“ in cena nizko postavljena, namreč vsakemu vezku 25 kr. Vezek drugi obsega 66 strani, tretji pa 80. Prvi vezek: „priročna knjiga za slovenske diletante“ se tiska ter skoraj izide. „Slovenska Talija“ bode na prodaj po vseh bukvarnah, kjer se po navadi dobivajo slovenske knjige po ceni, ki je tiskana na vsakem posamnem vezku. Naj bi jo rodoljubi pridno kupovali in pristopali dramatiškemu društvu, da bode krepko napredovalo.

* (*Kuharicam.*) Znane so nam naših kuharic želje po novih kuharskih bukvah. Tem željam se bode v kratkem vstreglo, kajti že je v tiskarnici rokopis, ktereja je gospodičina Neža Lésarjeva spisala po narekovanji gospé vdove Magdalene Pleiweis-ove, na dolgo in široko znane bivše kuharice ranjkega knezoškofa Antona Alojzija. Okoli novega leta menda že pride ta knjiga na svetlo.

Jaz imam čedno ljubico.

Sp. Fr. Z.

Jaz imam čedno ljubico,
Koj za-njo krí prelijem;
Kar pametim, že ljubim jo,
In venčke ji vijem.

In komur še neznano je,
Kdo brhka je deklina,
Povem mu častno njeno ime,
Glasi se: domovina!

Dovolj sem videl že svetá,
Deklet pa cele roje;
Al nezbisljivo v dnu srcá
Mi vlada dekle moje.

Že mlad'ga njen pogled me zgrel,
Ko blagi žar poleti;
Al nisem upal nisem smel
Srcá ji razodeti.

In ker bahanja znala ni
Ko druge tovaršice,
Zasmeh so revi sipali
U prostomilo lice.

Kak jokala na skrivnem je,
Kak milo žalovala,
Kak ji je pokalo srcé,
Kak solze je skrivala!

Me zbodlo je to videti,
In kri je hudo vrela,
Ter svetli meč opašem si:
„Ti ljub'ca bod' vesela!“

Dopisi.

Z brkinskih hribov na Primorskem 12. okt. — Bendimo smo imeli zadnje dni septembra v naših hribih, in sicer v vremenu zeló neugodnem. Pridelek je vendar boljši mimo lanskega pridelka. Sadja sploh je vsakega nekoliko. Hvaležni bodimo svojim prednikom, da so nam marsikak sadek požlahnili! Bili so umni in

zeló pridni v sadni reji; kajti bilo jim je težko v hrib in graben in med grmovje sadja saditi. Zato jih posnemajmo tudi mi, da si privabimo več denarcev. Sedaj so češplje mernik po 4 gold., nekdaš so bile po goldinarji. Boljša jabelka se domá lahko prodajo po 2 gold. cent, katerih v prejšnjih časih še prodati nismo mogli. Žalibog, da morem reči, da so mnogi naši ljudje prenemarni v toliko koristni sadjereji! Škoda velika nam je to, da tudi pri nas vlada še ona misel, da brez branja in pisanja se lahko živi, in da v marsikteri hiši tiči še kak goldinarček, ki bi se lahko obrnil za kako podučno knjigo, za „Novice“ in kak drug časnik, ali za vpis v družbo sv. Mohorja. Kdor dan danes, ko kmetijstvo in obrtnijstvo čedalje bolj naprej hiti, nič ne bere, kaj po svetu boljšega znajo kot mi, tak ostane božji volek — na lastno svojo škodo. Zato, rojaki, opasujmo uma svitle meče, berimo, napredujmo!

Brkin.

Iz Središča. F. — 10. dne t. m. se je pripetila pri nas čudna nesreča. Mlinar si je (to pač ni bilo modro!) v mlinu na Dravi zakuril; pogasivši ogenj, se je podal domú; al žalibog! tlela je iskra v panjači; okoli je začelo vse žrjaviti in v trenutku se je mlin vnel. Vse je zgorelo; kamenje je v šajko popadlo; tudi ona bi bila zgorela, ko je ne bi mlinarji prevrtali, da je utonila. Res čudna prigodba, da je mlin na veliki vodi zgorel!

Iz Dolenskega. Z. (Šentviška šola na Dolenskem.) Začetek novega šolskega leta pregledujem „Novice“ in v listu 32. l. l. dobim besede: „Izobraženje je na Dolenskem že tako napredovalo, da izmed sto ljudi znajo kaki trije brati in pisati.“ To pa ni misel „Novičina“, ampak tako je pisala letos obrekovalka „Neue freie Presse“ na Dunaji. „Novice“ se tej misli krepko ustavljajo in tudi meni se, ko to berem, vriva prizor s preteklih šolskih počitnic, ko sem bil avgusta meseca pri šolski preskušnji v Št. Vidu na Dolenskem. Tukaj sem izvedel, koliko veljajo one „Pressine“ besede. Naj povem tū nekoliko o šentviški šoli in o Šentvičanih, morebiti bo primerno začetku novega šolskega leta. Fantje in dekleta berejo pri skušnji spretno, da je kaj, in vse brano vedó v lepi svoji besedi povedati. Kako znajo kaj krščanski nauk? Mladina dobrega spomina se res sploh lahko nauči iz glave veliko in veliko; pa kako kaj ume šentviška mladina zeló težko tvarino krščanskega nauka? Tako, da se poslušalec mora čuditi modremu delovanju učenikovemu in bistrim mladim glavicam. Mislim si sedaj, če so otroci v težkem umenji krščanskega nauka dosegli tako stopinjo izobraženja, znali bodo pač tudi pisati. In glej, na mizi ležé spisi vlanskega in letošnjega leta. Potrudi se, dopisún „Pressin“, in potuj iz Ljubljane v Št. Vid na Dolensko, pogledi spise leta 1866. in tū boš videl spis deklice Ane Adamljetove, učenke 2. razreda; pritrditi boš moral, da se s takim spisom vsaka mestna šola v 4. razredu po pravici ponaša, če ga le ima. Pa ne sama ta deklica piše tako lepo, lepih pisav je še veliko, navajal tukaj imen ne bom; le pojdi, dragi, raji sam na Dolensko in prepričal se boš, da si v svojem spisu do „N. F. Presse“ grešil zoper 8. zapoved. Postregli ti bodo duhovni gospodje, čeravno se jih morebiti bojiš zaradi slabe vesti, po slovenski navadi — prijazno. Šentviški otroci vedó tudi potrebno o sadje- in sviloreji. Šolska dekleta, ki imajo daleč domú, učé se, če čakajo čez poldan popoldanske šole, nogovice plesti in pletejo je res tako lepo, da mestna šola lepšega dela ne kaže. Učenci pa se skušajo med tem, kdo bolje zná risati zemljevide na šolsko desko. Tako se porabi v šentviški šoli tudi prosti čas v delo, da ne ostaja otrokom nobenega brezposelnega trenutka, nobenega časa nevarnemu postopanju. Predno se končá šentviška skušnja, peljem

ti, ker sem omenil zemljevidov, še malega dečka k šolski deski, da bo narisal avstrijsko cesarstvo, razdelil ga v posamezne kronovine, pokazal gore in vode, povedal glavna mesta, načrtal železnice. Čudiš se mu dečku, ki se tako spenja po deski in ne more doseči vrha, ker je premajhen, pa vendar toliko vé. Mislil boš, ta je v šoli gotovo edini, ki kaj tacega zná in je morebiti naučen le za izpit, da dela kot orgljice. In glej, pričakoval sem tudi jaz, da bo omenjeni fante dobil prvo premijo, pa premije mu neusmiljeni gospodje dali niso, — še le prvi je bil pohvaljen. Šola ta namreč ima vsaj 30 učencev in učenek, ki vedó vse domače gore, vode, mesta, trge in ceste, ki poznajo vse posamezne države evropske, ki ti vedó narisati vse dele svetá, ki ti bodo pripovedovali o daljni Kini tako kot o Mehiki; tū ti bodo z dotično zgodovino kazali kraje, kjer se je vojskoval naš Maks z nesrečno Kveretaro vred, ki mu je vzela življenja blago luč. Ta geografo-manija se je iz šole vèn tako razširila po šentviški fari, da je neki oče pripovedoval o sinu, ki mu je porisal že vse hišno ozidje z raznimi deli in deželami svetá. Prašali so očeta, s kakošno kredo da je risal fante? „Z apnom“, pravi oče na to, „vsaj krede ne premore“. In v vlanskem vojskinem času je 12letna deklica iz Št. Vida, imenujejo jo „učeno Šentvičanko“, skoraj vsako nedeljo morala razjasnovati odrasčnim ljudém na zemljovidu kraje, kjer so se vojskovali naši vojaki in med njimi tudi marsikteri domačin, sin fare šentviške.

Na to pa, kar sem povedal, pravi mi morebiti pisac v „N. F. Presse“, da on tudi vé, da se dolenski otroci v šoli marsikaj učé in naučé, da pa pozneje vse pozabijo, kar so se učili. — Kdor bi tako ugovarjal, tak naj pa raji po vsem svetu šole zaprè. Po takem bi šole bile pozabilnice, a ne učilnice. Obrekovalcu „Pressinemu“ le to v zobe povemo, da v to faro, ki ima krog 5000 duš, dohaja čez 30 listov ali „Danice“ ali „Novic“, in teh si gotovo ne naročajo šolski otroci, ampak odrasli. Letošnji koledar družbe sv. Mohora ti pa tudi našteva čez 80 družnikov, ki so tudi brez izjeme skoraj vsi odrasli. Smem tedaj poprašati: kje na Nemškem, „N. F. Presse“, pokažeš faro, ki bi brala toliko?

Poglej še v nedeljsko šolo in videl boš zbrane tu odrasčene fante in dekleta, možé in žene; ti zvesto poslušajo nauke svojega g. fajmoštra, ki jim berejo in razlagajo slovenske časnike, ki jih podučujejo v verskih in svetnih vednostih, še celó — pa saj ne bo verjela „N. F. Presse“ — celó v začetni fiziki.

Jaz vsaj po vsem tem mislim, da ljudstvo, kakor je dolensko v šentviški fari — in upam tudi drugod še na Dolenskem in Kranjskem sploh — je tako izobraženo, da se sme meriti z vsakim drugim omikanim ljudstvom, ktereга koli jezika v Avstrii. *)

Vi pa gospodje nemške strani na slovenskih tleh, le pošteno toraj, le mirno! Prepričajte se popred resnice, predno raznesete našo grajo med širni svet. Le resnico pišite o nas, — družega ne tirjamo in tudi nočemo. Spoznati bote morali, če bote iskali resnice, da na Dolenskem — sodim po fari šentviški — kmalu pride čas, ko izmed 100 Dolencev ne bodo 3, ki ne bi znali brati in pisati.

Kdo pa je podučeval in podučuje v vseh tvarinah skoraj delavne in nedeljske šole še sedaj sam v šoli šentviški, da je po tej šoli toliceга upljiva na vse Šentvičane in upam na vso dolensko stran? S spoštovanjem

*) Saj vendar dobro poznamo nemške kmete na Koroškem in Štajarskem, v doljni in gornji Avstrii pa prav dobro. Bog jih že sam ni obdaroval s tolikim talentom, kakor naš slovenski narod; al tudi šole jim niso nadomestile, kar jim ni prirojeno bilo.

imenujem imenitnega šolnika prečastitega farmana gosp. Matija Kulavica, ki ga bodo pomnili Šentvičanje in upam vsa dolenska stran. Šentvičanje pač ne bodo nikoli upili z učenimi nemškimi možmi na Dunaji: „Solo proč od cerkve“, ker potem bi — porok sem vam — izmed 100 Šentvičanov res ne bili 3, ki bi znali — po nemški se vé da — brati in pisati.

Na Primskavem nad Kranjem. — Grozopolna bila je noč med 7. in 8. t. m., kajti videli so se trije požari: prvi v Naklem, kjer so pogorele 3 hiše, drugi se je od tod videl proti Dolenskemu, in tretji bil je na Primskavem. Ta vas oddaljena od Kranja četrto ure stoji na prijaznem levem bregu dereče Kokre, katero so Rimljani imenovali Chorcoras. Ob polnoči omenjene noči začne sredi vasi goreti, in kjer sta zdaj burja, zdaj jug pihala, se ogenj urno razširja, zdaj na desno, zdaj na levo, kakor je sapa potegnila, in v kratkem času pogori 13 posestnikov in 1 kajžar. — Le čudež mile vsegamogočnosti Božje se mora imenovati: ogenj ob polnoči, ko vse trdno spi, in da en človek ne zgori, tudi živino so večidel otehi, razun pri tisti hiši, kjer se je vnelo; tam je zgorelo 12 ovac, dvoje prešičkov, in pri bližnjem sosedu 2 telici. Toliko več pa se je žita, obleke, živinske klaje in družih reči v pepel spremenilo. Pripoveduje se, da samo deteljnega semena je za 1000 gold. zgorelo. Res je, zavarovani so bili vsi, vendar-le z majhnimi zneski, ki ne bodo zadosti zdatni, da bi si spet poslopja postavili; lesa ima le malokdo kaj v svojem, kaj pa bo za semena, živež in živinsko pičo, kajti zima je pred vratmi. Res so pogorelci usmiljenja vredni! Tužnega srca moramo opomniti, kako skor neverjetno surovost in spridenost je neka drhal o tej priliki razodevala; nekteri so se tugajočim pogorelcem posmehovali, neki zijale prodajali, roke križem držali ali tabak pili, drugi to, kar ogenj ni pokončal, z dolgimi prstimi ugrabili, in zadnjič še neki, ki so po minulem ognju žganja ali vina siti kakor divje zveri po vasi rjovel in razsajali. V črne bukve s takimi pošastmi! Nasproti pa zapišimo v zlate bukve ljudomile poštenjake, ki so se pri ognju tako vrlo obnašali; posebna hvala gré Kranjcem. Tu pred drugim imenujemo sledeče gospode: kaplana dr. Strbenca, mestnega župana Matevža Pirca, Petra Majarja, Tomaža Pavšlarja, Franceta Prevca po domače Jahača itd. Tudi iz Šenčurja so milosrčni ljudje kmalu prihiteli z gasilnico, kakor tudi Kranjci, na mesto gorišča. Med Šenčurjani gré posebna hvala novoizvoljenemu županu Janezu Maseljnu, po domače Koncu. Za Bogom se moramo tem in še drugim neimenovanim poštenjakom zahvaliti, da ni pogorela vsa vas, ki šteje 66 hiš. — Res je, da hude rane je ta nezgoda, ktere se sumi hudobna roka, ubogim pogorelcem vsekala, vendar se nadjamo, da bo od tod in od tam kaka pomoč prišla; vsaj krščanska ljubezen do siromaškega bližnjega še ni ugasnila; porok tega so nam visokorodni gosp. baron Cojz, vlastnik Brške grajščine (res ne brez pomena: Edelstein), ki so s tako znamenitim milodarom nesrečnike razveselili. Podelili so jim namreč 100 gold. v denarjih, do 100 centov sená in velik voz lepih žaganic, in sicer prec prvi dan po ognju. Kdor hitro dá, dvakrat dá. Bog ohrani še mnoga leta tega v naši okolici in po vsej deželi visokospoštovanega, ljubljene, blagodušnega dobrotnika. Bog ga nam ohrani!

Iz Ljubljane. Odbor c. k. kmetijske družbe je imel v nedeljo sejo, v kateri se je posvetoval še v nekterih zadevah stoletnice, ki se jutri (v četrtek) praznuje v dvorani mestne hiše in h kateri po družbinah pravilih smejo tudi drugi priti, se vé da le kot poslušalci. V seji nedeljski je odbor v veliko svoje veselje za spomin stoletnice prejel s preprijaznim pismom ve-

likodušni dar od 100 gold. od svetlega gospoda knezoškofa, ki so družbi častni ud. Gosp. prof. Radnicki je poslal že nekoliko izdelanih srebrnih in bronastih svetinj (medalij), ki jih je odbor po sklepu poslednjega zbora kovati dal. Kaj krasne so res te svetinje, ktere na eni strani imajo umetno izdelana znamenja kmetijstva, na drugi slovensko-nemški napis v spomin na 100 let, ki so pretekla od 1767. do 1868. leta. Gospodje, ki so se naročili na svetinjo, jo prejmejo v četrtek, kakor tudi vsak ud pri prihodu v zbornico prejme knjižico „Črtice zgodovinske c. k. kmetijske družbe“ v slovenskem in nemškem jeziku, poleg te pa tudi nova pravila in naznanila iz poslednjega občnega zbora kmetijske družbe. Nadjamo se, da se udeleži vse slovesnosti mnogo udov, ker stoletnice so redke in častne. Začne se pa slovesnost, kakor smo že zadnjikrat omenili, ob 8. uri dopoldne s slovesno sv. mašo v stolni cerkvi, katero bojo prečastiti generalvikar in stolni prošt gospod Anton Kos, ki so tudi ud kmetijske družbe, peli. Pri sv. maši poje, kakor smo tudi že povedali, čitalničini pevski zbor, le to imamo popraviti, da se je po pomoti v poslednjih „Novicah“ reklo, da tudi gospodičine pojó pri sv. maši; poje le možki zbor gosp. Försterjevo mašo. — Zbor se začne ob 9. uri dopoldne. Ob 1. uri je skupni obed v dvorani čitalničini. Zvečer ob 8. uri se začne slovesna beseda, o kateri imamo dostaviti veselo novico, da pride naš izvrstni g. Fr. Grbic, ki je letos v Pragi s toliko sijajnim vspehom konservatorij dovršil, ta dan iz Bistrice v Ljubljano, in da v „besedi“ poje „Recitativ in kavatino iz opere „Linda di Chamounix“ od Donizetti-a za tenorov samospev. Tako bode tudi „beseda“ na čast stoletnici v pevsko-instrumentalnem, kakor v dramatičnem oddelku gotovo zanimiva.

Iz Ljubljane. Predvčeranjim smo brali v „Tagesspost“ pod naslovom „zur Mahnung“ ta-le sestavek: „Zbornica poslancev sedanjega našega državnega zbora vede se kaj čudno; ona se uklanja vladini politiki, želje svojih volilcev pa večidel prezira. To je zdaj vsemu svetu jasno. Njej se to menda dozdeva zrelo in pametna politika, zmernost in diplomatska modrost. Ako pa mi nezadovoljni volilci poslance vprašamo: kaj pomenja to čudno njihovo obnašanje? dobimo odgovor, ki se blizo tako-le glasi: „Mi ravnamo tako, ker sedimo pri viru (to je, v državni zbornici); nam se cedi spoznanje vseh raznih razmer, katerih vi volilci ne poznate pri vsi svoji dobri volji in jasnem razumu.“ Ta skrivnostni odgovor se pa prav po domače glasi tako-le: Volilci, vi ne umete politike, katero mi delamo; vi ne morete videti, kaj se godi za kulisami; le pri miru in tiho bodite o tem, kar mi delamo, kajti mi smo poslanci, vi pa ste le volilci.“ S tem odgovorom nas tolažijo naši poslanci. — Ljudstvo pa ima o tem vse drugačne misli, in te bi poslanci lahko pozvedeli z majhnim trudom, ako bi se v razgovor spustili s svojimi volilci, kar menda ne bi ravno težko bilo, če tudi nova postava o skupščinah še ni potrjena. Zvedeli bi, da ljudstvo nikakor ni zadovoljno z njihovo omahljivo politiko, ki jo delajo na Dunaji. Ljudstvo zahteva pametno, toda določno prizadevanje, polno zavesti. Ljudstvo obhaja strah, da bodo po tej poti rodovi in rodovi morali čakati trdne vsem primerne ustave. Tega strahu mu ne more pregnati naših poslancev zagotovljenje, da bodo na Dunaji že vse popravili, kajti takih zagotovil so se že naveličala naša ušesa. Golo zagotovilo: „poslancem velepa pametna razumnost, da so zmerni v svojih zahtevah, saj nobeno drevo ne pade z enim mahom“, to zagotavljanje nam ne ustreza, ž njim ni nič povedano. Druge države so — se ve da — potrebovale več časa, predno so se politično razvile; toda one so

lahko polagoma delale, ker so prej začele razvijati se. Avstrija pa, ki ima kar najprej mogoče popravite zamude preteklih stoletij, ne more čakati tako dolgo, kakor so čakale njene sosede, sicer se utegne primeriti, da jo z nova zadenejo velike nezgode, ki so jo že večkrat prihitele. Kar pa tiče hvalisano zmernost v zahtevah, to res vidimo v tem, da so poslanci vedno prav toliko svobodomiselnji, kakor baron Beust, in da zahtevajo le toliko, kolikor so že naprej prepričani, da dosežejo. „Tega ne dosežemo, zato tega tudi ne zahtevamo“ — to je geslo poslanški zbornici. Zoper to čudno modrovanje govorilo in pisalo se je že marsikaj; a mi mu odgovorimo z vprašanjem: Ali ni državnemu zboru v prvi vrsti dolžnost: izgovoriti želje in zahteve ljudstva — in se le v drugi vrsti je vprašanje: ali je kaj upanja, da se že v tem trenutku spolnijo one želje in zahteve? — Če tudi, kakor je našim bralcem znano, je „Tagespost“ nasprotnica naša, vendar si nismo mogli kaj, da ne bi bili njenega „opomina“ vzeli v svoj list, ker — skor bi smeli reči, — tudi vsem slovenskim rodoljubom prav iz srca govori v tem trenutku, ko so nam dunajski časniki prinesli glas, da so 17. dne t. m. naši poslanci gospodje Svetec, dr. Klun in Lipold (g. Lenček je zbežal), odcepljeni od svojih tovaršev: dr. Tomana, Pintarja, grofa Barbota, Črneti, Dalmatinca Ljubiše, Poljakov in Tiroljcev, glasovali za tako prenarodno februarjskega patenta od 1861. leta, kakor je je želela nemška stranka državnega zbora in je po godu nemškim centralističnim listom, ker v „centrum“ (državni zbor) vleče take stvari in še celó ubogo ljudsko šolo, ktere so bistvene deželni zborom, ako hočemo, da postane toliko povdarjana avtonomija vendar kaj več kot — senca. Da smo kaj malega po tej novi „ustavi“ dosegli, ne tajimo; da se je taksativno izreklo (naštelo), kaj da pred državnim zborom gré, to je tudi nekaj vredno, al — deželni zbor bo berač poprej kakor dozdej. „Februar“ ostane „februar“ z malo premembo! Škoda, da so ga predeležovali — oktobra meseca! 119 glasov je bilo za, 46 zoper novo ustavo; le 9 glasov je toraj čez predpisani dve tretjini bilo za-njo. Ako bi bili Slovenci vsi in še Bukovinci potegnili zoper, pa bi bili podrli to osnovo. Pa dajmo nekoliko bolj na tanko pregledati novo ustavo.

Če pogledamo 3. stavek §. 7. nove ustave, vidimo, da ima prihodnjič državni zbor pravice „zur Bildung von Gruppen und Vertheilung der Abgeordneten zum Reichstage“; — pogledjmo pa zdaj „Anhang zur Landeswahlordnung“ zadnjo vrsto, in videli bomo, da je do zdaj le imel pravico „zur Stellung von Anträgen auf Abänderung der Vertheilung“ — tedaj ne, da bi bil sklepal in da bi bil skupine (Gruppe) delal. — Po 7. §. je gotovo rana vsekana deželni pravici in to — zoper Čehe za Nemce in pri nas tudi zná drugače nam na zlo priti. — Pogledjmo §. 11. Koliko je natlačenega državnemu zboru; kaj bo še ostalo deželam?! Gimnazije in ljudske šole spadajo pod državni zbor! — Po sklepih v državnem zboru je nova črka o (§. 11) ustanovila, da državni zbor ima pravico „red“ itd. staviti za delegacije. Te delegacije z Ogri imajo po §. 25. 26. in 29. elaborata od 1867. leta po „Vertretungen der Königreiche und Länder“, tedaj iz deželnih zborov izvoljene biti. To je prevažno, zakaj iz tega bi izviralo, da vse izhaja iz deželnih zborov, namreč: državni zbor in delegacije. Zdaj je pa že prejudikat storjen! — Če je oblika te ustave res bolj po oktoberski diplomi (§§. 11.12), vendar duh njeni ni v njej. V oktoberski diplomi ima „Reichsrath“ le malo in samo najvažnejše reči;

vse drugo so deželni zbori. Večina deželnih zborov največih dežel: Galicija, Češka, Moravska, Tirolska, Kranjska in Primorska so se držale oktoberske diplome; zato je bilo treba zdaj njihovim željam bolj zadostiti, — ali koliko se je? — Morebiti kdo pravi, da že zavoljo teh pravic, da sme državni zbor davke privoljevati in odrekati in tako tudi vojake, moramo to „novo ustavo“ potrditi; temu moramo odgovoriti, da te pravici je imel vsak deželni zbor pred letom 1848. in da Čehi se nečejo znebiti teh pravic. In državni zbor s tema pravicama je naš gospodar, deželni zbori ostanejo še samo senca — ki lahko zgine. Toliko moč državnega zbora je pač „grob“ deželnim zborom. In če bi tudi nova ustava v resnici enmalo boljša za dežele bila, vendar ni taka, kakoršno federalisti in autonomisti (posebno slovanski) zahtevati smejo in morajo, in so jo zahtevali v adresi zbori kranjski, česki, moravski in tirolski 1867. leta. Če bi ustava bila „oktroi“, bi se že pretrpela; ali da si sam državni zbor ustavo izdeluje in da temu so pritrdili tudi nekteri naših poslancev, to moramo obžalovati prav iz srca. Kaj morejo naši bratje Čehi, Hrvatje in Moravani k temu reči? Da Poljaci se danes tako, jutri tako sučejo, to žalibog! je resnica; al tudi Poljaci so zoper to osnovo glasovali, in Tirolci tudi. Po vsem tedaj ne moremo si kaj, da, če tudi prav s težkim srcem bi očitno ne obžalovali, da ni — in to v glavnih stvaréh — edinosti med našimi poslanci, in da sta Svetec in Klun glasovala za principe, ki so zoper načela, ki jih je trdil kranjski zbor (in v njem tudi ona dva) tako stanovitno, da je bil celó zarad tega razpuščen. Ves svet more „Novicam“ spričevati, da so zmerne v svoji razsodbi in da se obnašajo do naših poslancev tako, kakor zahteva to rodoljubje in poštenje njihovo; al kadar se zgodi kaj takega, kar se je zgodilo 17. t. m., takrat je dolžnost naša, da jih prijazno opomnimo: „videant consules, ne quid detrimenti patriae capiat!“ — Da gosp. dr. Klun ni glasoval z našimi, o tem se je svet manj čudil, ker ve, da že tudi v nekterih družih zadevah se je ločil od njih; al da g. Svetec ni šel z njimi, to je osupnilo vsacega. Drago nam je tedaj bilo pismo njegovo, v katerem nam razodeva, zakaj je glasoval za novo ustavo; in da rado vedni svet njegove motive izve, naj jih posnamemo s prijateljskega dopisa. „Tisti — pravi — ki smo glasovali za ustavo, smo bili prepričani, da nam nova ustava daje več, nego smo se nadjali; da smo §§. 11. in 12., ki pripoznavajo čisto v smislu oktoberske diplome federativni značaj kraljestev in dežel, potem v §. 19. temeljnih državljskih pravic, ki spoznavajo in garantirajo enakopravnost, dosegli to, za kar se že toliko let poganjamo. Nova ustava naše avtonomije v ničemur ne krati, temuč jo v mnogih rečeh razširjuje, na priliko, zastran občin, tehniških, realnih in obrtnijskih šol, gruntnih bukev, policijstva etc., ker vse to pade odslej v oblast dež. zborom. — Poljaki so se spodtikali nad §. 11. lit. i od ustave, in nad §. 19. temelj. dež. pravic; zahtevali so oboje v kompetencijo dež. zborov. Mi smo jih sicer podpirali iz solidarnosti, vendar nismo bili v srci prepričani, da bi to tudi za nas Slovence dobro bilo. Namen Poljakov je bil očiten; oni so hoteli s tem Rusine čisto v svojo oblast dobiti; a nam, ki smo v mnogih dež. zborih v manjšini, dozdevalo se je, da bi za nas bolje bilo, ako bi se narodne reči v drž. zboru obravnavale, ker je bolj neutralen in bolj pravičen, nego deželni zbori (na priliko, koroški, štajarski itd.) Naši poslanci, ki so zoper glasovali, storili so to neki z ozirom na Poljake, in neki z ozirom na Tirolce. Tako smo imeli vsak svoje motive. To je gotovo, ko bi se bila ta ustava odbila, ostal bi nam februarjski statut;

in jaz mislim, ako je voliti med februarским statutom in novo ustavo, nihče si nebi dolgo premišljeval.“ Tako opravičuje gospod Svetec svoje postopanje o glasovanji. Pri vsem živem in srčnem spoštovanji, ki ga imamo do njega, ga vendar pozornega delamo na to, da pride vendar v deželnem zboru morebiti prilika, da bode njemu samemu presedala ta „avtonomija“, ki nam jo ponuja nova ustava.

— (*Iz mestnega zbora.*) V ponedeljek je bil prvi mestni zbor po preteklih več tednih. Predsedoval mu je župana-namestnik dr. Orel vpričo ces. komisarja g. Hočevarja; veči del odbornikov je prišlo v sejo, pa tudi župan dr. Costa, danes kot odbornik. Po tem, kakor je unidan „Laib. Ztg.“ hrepenela po zboru, češ, da je rešiti mnogo reči, — da „konkordatne“ zadeve gibljejo zdaj svet itd., se je mislilo, da bode ta seja zelo viharina, ako pride konkordat ali morebiti še kaj drugega dražljivega na vrsto. Al — nič ni bilo; seja je mirno se vršila; o konkordatu in nobeni drugi zoperni reči ni nihče zinil besedice. In tako stoji Ljubljana s celo Kranjsko v vrsti tistih častnih dežel, katerim dunajski judovski listi niso možganov zmešali. — Predsednik je zboru naznanil mnogo reči, med njimi to, da se novi „Hradeckov most“ ne bo še (v sredo) slovesno odprl, ker še ni dodelan, — da je dr. Valenta stopil iz mestnega odbora, in bral je pismo c. kr. deželne vlade, po katerem je županovanje g. dr. Costi začasno ustavljeno in vse opravilstvo magistratno cesarskemu komisarju g. Pajku izročeno. Odbornik dr. Bleiweis stavi predlog, naj se to pismo, ker je mestnemu zastopu zelo važno, izroči pravoznanstvenemu odseku v sporočilo; odbornik Dežman misli, da naj se izroči policijskemu odseku, odbornik dr. Zupan pa, da se izroči obema odsekoma; s tem predlogom se sklada tudi dr. Bleiweis, in zbor pritrdi. — Odbornik Stedry poroča v mnogih stavbinah zadevah, ki so bili sprejeti; dr. Bleiweis poroča o ostrem pismu, ki ga je 1. magistratni svetovalec Gutman zaradi Opelnovega nespodobnega spiska v letošnjem realkinem programu namenil realkini direkciji. Če tudi šolski odsek priznava, da ta pisarija nikakor ni bila na pravem mestu v programu, se vendar ne sklada z dostojnostjo mestnega zastopa, da bi bil censor taci nespodobnosti; on tedaj nasvetuje, naj se pod klop dene Gutmanovo pismo; v to pritrdi ves zbor. — Odbornik dr. pl. Kaltenegger nasvetuje, naj se dá navadna remuneracija od 20 gld. realkinemu šolskemu služniku; zbor pritrdi. Naposled poroča odbornik dr. Schöppel o mnogih denarstvenih zadevah, pri katerih se je spet jasno pokazalo, kako izveden je dr. Costa v vsem, kar je na prid mestu, in kako prevdarjeno kaže pot, katero naj mestni odbor hodi, da gré pravo pot na mestni blagor.

— Vse slovanske dežele so poslale konec lanskega leta narodnih oblók, narodnega pohišja itd. v Moskovsko etnografično razstavo, tedaj tudi iz Avstrije mnoga zgodovinska društva, muzeji, nekatere matice in posamezni gospodje. Kaj se je iz Ljubljane poslalo, povedale so ob svojem času „Novice.“ Za poslane reči so se delile častna pisma in svetinje, in tako so iz slovenskih dežel prejeli župnik Matija Majar na Koroškem častno pismo, dr. Jan. Bleiweis sreberno, dr. Costa, Franc Sovan, ranjki Jožef Pleiweis v Ljubljani, in Flis, učitelj tehnične šole na Laškem (Tüffer) na Štaj. bronasto medaljo. Ker je „Laib. Zeit.“ bila tako „prijazna“, da je prekrenila „Agramerični“ nedolžni dostavek, vprašamo jo: zakaj ni nobenega dostavka dodala takrat,

ko so se iz Ljubljane pošiljale reči v francosko in angleško razstavo in so tudi svetinje iz teh razstav došle našim razstavnikom? Se ve da, ko bi tak duh vejal po vseh sercih, kakor v pisateljih „Laib. Zeit.“ ne bi ne Pariz, ne London, ne Moskva vedela za to, da Kranjci kaj imajo, kar morejo razstaviti pred svet.

— Nenadoma je dunajski vladni časnik prinesel včeraj novico, da za prvega c. k. vladinega svetovalca pride namesti c. k. dvornega svetovalca viteza Bosizia v Ljubljano knez Lotar Metternich, še le 29 let star gospod.

— Dva stekla psa sta popadala v četrtek in petek po Ljubljani; brž ko ne bila sta popadena od steklih psov, ki sta bila pretekli mesec ubita.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Ustavne postave je tedaj dodelala zbornica poslancev, — kako? to smo obširniše razložili v sestavku iz Ljubljane. V ponedeljek se je začela obravnava o novi zakonski postavi, katero smo svojim bralcem že pred nekimi tedni popisali. Naš poslanec Pintar in Tirolec Greuter sta tehtno govorila zoper njo, dr. Megerle-Mühlfeld pa je podiral konkordat itd., in vsa srečna nemška levica mu je ploskala hvalo! — Presvitli cesar je odgovoril na adresi škofov; v tem pismu priznava cesar dobrovoljne namene viših duhovnih pastirjev; al to obžaluje, da škofje ne podpirajo vlade, marveč so jej zoperstavili zdaj, ko je sloga toliko potrebna. Večina državnega zbora je z veliko pohvalo sprejela cesarjevo pismo in tako tudi večina nemških časnikov. „Zukunft“ pravi, da je dunajski nadškof spet poklical škofo v zbor na Dunaj. — 21. dan t. m. se je cesar podal v Pariz. — V Liki na Hrvaškem strašna lakota tare uboge graničare; „Politik“ in po nje „Zukunft“ kličeta na pomoč ubogim našim bratom, vsigdar zvestim stebrom Avstrije. Naj se jih usmilijo tudi milosrčni Slovenci! — Vse druge politične novice pa presega zdaj to, kar se pripravlja na Rimskem v papeževih deželah; zdaj gré za svetno gospostvo papeževo. Čez 12.000 Garibaldovcev je že v papeževih deželah z orožjem v roci, da vzamejo papežu dežele njegove in Rimsko potopijo v edino Laško. Vojska papeževa znaša komaj 16.000 mož; laška vlada že komaj čaka, da posede Rimsko, češ, da mora punt zatreti. Napoleon se sicer dela še varha papeževega; al — težko da bo boj začel z laško vlado in vnel plamen, ki utegne dalje seči, kakor človeška pamet to sprevidi. Homatije so tedaj tú takošne, da utegnejo raztresti vso Evropo. Časniki pravijo, da se sv. oče podá na Špansko, ako mu sila preti v lastni deželi.

Žitna cena

v Ljubljani 19. oktobra 1867.

Vagán (Metzen) v novem denarji: pšenice domače 6 fl. 60. — banaške 7 fl. 20. — turšice 4 fl. — soršice 5 fl. 20. — rži 3 fl. 90. — ječmena 3 fl. 60. — prosa 2 fl. 90. — ajde 3 fl. — — ovsa 1 fl. 80. — Krompir 1 fl. 70.

Kursi na Dunaji 22. oktobra.

5% metaliki 55 fl. 70 kr. Ažijo srebra 122 fl. — kr.
Narodno posojilo 64 fl. 70 kr. Cekini 5 fl. 94½ kr.